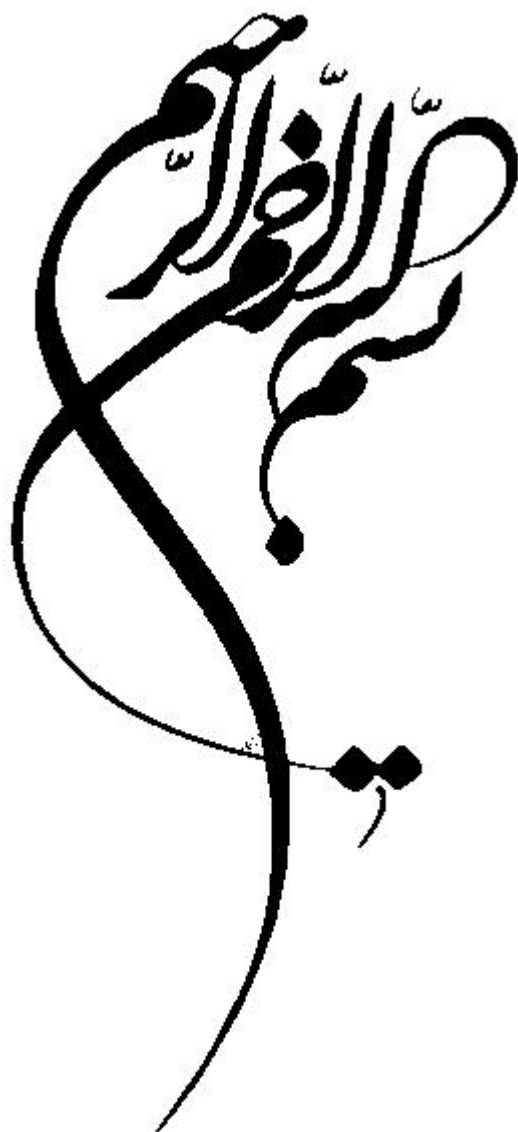

ارزش کتاب و کتابخوانی

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 1

سخن ناشر

باسمه تعالی

آنچه انسان را در مسیر پر فراز و نشیب زندگانی از نابسامانی‌ها محفوظ می‌دارد و موجب سعادت و سرفرازی و سربلندی او در امتحانات الهی می‌شود، پژوهش پیرامون علوم الهی و معارف اسلامی و پوشاندن جام عمل به دستورات بلند ربانی می‌باشد.

در این خصوص، دستیابی به حقیقت معارف الهی و آشنایی با جایگاه حساس و ویژه آن‌ها در حیات انسانی، ضروری احساس می‌شود.

مرکز علمی تحقیقاتی دارالعرفان، در راستای اهداف الهی خود، این بار افزون بر استفاده از مطالب پربار و عالمان دانشمند محقق حضرت استاد حسین انصاریان، با انتشار گلچینی از متن سخنرانی‌های معظم له، از بیان پر حرارت و جذاب سخنرانی‌های استاد نیز تشنگان معارف سراسر نور ائمه اطهار: را بی‌نصیب نگذاشته و بدون خارج ساختن متن سخنرانی از قالب گفتاری آن، باب دیگری را برای استفاده از معارف آل‌الله: و سیراب گشتن از این چشم پرفیض باز نموده است.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 2

امید که با عنایات خاص اهل بیت عصمت و طهارت: بیش از پیش بتوانیم از زمزم معارف آن ذوات مقدس سیراب گردیم.

مرکز علمی تحقیقاتی دارالعرفان الشیعی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على سيد الانبياء و المرسلين حبيب الهنا و طيب نفوسنا ابي القاسم محمد صلى الله عليه و على اهل بيته الطيبين الطاهرين المعصومين المكرمين.

ارزش کتاب و کتابخوانی

موضوع کتابت و نگارش از گرانمایه‌ترین و مهمترین امور بشر محسوب می‌شود؛ چرا که کتابت بزرگترین عامل صیانت و نگهداری از اندیشه‌ها و

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 3

علوم دانشمندان است.

بقای علوم و اندیشه‌ها که باعث رشد فکری و عملی اجتماع می‌شود به وجود کتابت است. علم با تمام ارزش ذاتی‌اش اگر انتقال پیدا نکند و محبوس بماند کوچکترین ارزش ندارد.

توجه اسلام به کسب علم

اسلام، به علم و دانش اهمیتی ویژه و ارزشی فوق‌العاده می‌دهد تا جایی که دستور داده شده است که:

«اطْلُبِ الْعِلْمَ مِنَ الْمَهْدِ إِلَى اللَّحْدِ»

«از گهواره تا گور دانش بیاموز». و یا پیامبر اسلام (ص) امر می‌کنند که: «طلب دانش بر هر مسلمانی فرض است»
«1». دانشجویان مورد محبت خداوند متعال هستند و باب ارزش نگارش و کتابت فضل علم (ره) که در روایات و آیات قرآن کریم بابتی

(1). طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ. الكافي: 1/ 03 حدیث 1.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 4

بسیار گسترده است (ره) بیانگر اهتمام ویژه اسلام به علم‌اندوزی است.

ارزش نگارش و کتابت

کتاب یعنی اوراق منظمی که حاوی يك سلسله مسائل علمی و اندیشه‌های ژرف‌نگران می‌باشد.

کتاب و نوشته حافظ علوم بشری و قلعه محصولات فکری و وسیله انتقال علوم به دیگران و روشنگر زمانها و نسلها است و سبب احیای تاریخ و فرهنگ ملتها و اقوام مختلف است.

اهل بیت عصمت و طهارت: سفارش بسیار زیادی در امر کتابت و نگارش مطالب علمی به صورت مطلق دارند و در روایات مختلف به مطالب ارزشمندی که دلیل ارزش کتاب و نگارش آن است اشاره فرموده‌اند.

در این راستا وجود مبارك رسول اکرم (ص)

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 5

می‌فرمایند: «علم و دانش را به بند کشید و از آن نگهبانی کنید. عرض کردند: چگونه علم را به بند کشیده شود؟ فرمود: کتابت و نگارش آن». «1»

در این روایت پیغمبر اسلام (ص) بصورت مطلق به کتابت مطلق علم امر می‌نماید.

و یا امام صادق (ع) می‌فرمایند: «اَحْتَفِظُوا بِکُتُبِکُمْ، فَإِنَّکُمْ سَوْفَ تَحْتَاجُونَ إِلَیْهَا» «2»: «کتابهایتان را نیک نگاهداری کنید زیرا که بزودی به آنها نیازمند خواهید شد».

«بنویس، و دانش خویش را در میان برادرانت منتشر ساز و چون مرگت فرار رسد کتابهایت را (از دست مده، مفروش، تلف و پراکنده مساز، بلکه) برای فرزندان به ارث باقی بگذار. زیرا زمانی پرفتنه و آشوب خواهد آمد که مردمان تنها

(1). قید والعلم، قيل: و ما تقييده؟ قال: كتابته. منه المرید: 151 / 2، باب 91، حدیث 53.

(2) 1. الكافي: 25 / 1، حدیث 01.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 6

به کتابهای خود انس گیرند و سرگرم گردند». «1» این تعالیم و دهها مانند آن، باعث شیوع کتابت و نوشتن علم و زیاد شدن نسخه کتابها و رواج کتاب و تأسیس کتابخانه و ترویج علم و تألیف و خواندن کتاب و وقف کردن کتاب و کمک به تأسیسات علمی و کتابخانه شده است.

توصیه پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع)

مردی از انصار به محضر مبارک پیغمبر اسلام (ص) می‌رسید و در مجلس او شرکت می‌کرد و سخنانی از آن حضرت (ص) می‌شنید که سخت او را به وجد می‌آورد و برای او شگفت‌انگیز می‌نمود، بطوریکه شیفته سخنان آن حضرت (ص) می‌شد؛ ولی نمی‌توانست آنها را به خاطر بسپارد. لذا نگرانی خود را از جهت ضعف و کمبود حافظه، با حضرت (ص) در میان گذاشت.

(1) 2. اکتُب و بُتَّ علمك فی اخوانك فان مت فاورث كتبك بنیک فانه یاتعلی الناس زمان هرج لا یأسون فیه الا بكتبهم. الكافي: 25 / 1، حدیث 11.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 7

رسول خدا (ص) به او فرمودند: برای حفظ و نگاهداری این سخنان، از دست خویش مددگیر و به دستش اشاره فرمود که گفتار و بیاناتش را بنویسد «1».

امام مجتبی (ع) فرزندان و خواهرزادگان خود را فرا می خواند و به آنها می فرمود: اگر چه شما هم اکنون به عنوان افراد کوچک و خردسال فامیل و قوم و خویش خود بشمار می آید ولی این امید هم وجود دارد که بزرگان قوم و گروهی دیگر باشید؛ لذا بر شما لازم است که علم و دانش را فرا گیرید. و اگر در جمع شما کسانی دیده شوند که نتوانند علم و دانش را فرا گیرند و یا در خاطر بسپارند باید به نگارش علم قیام کرده و آن نوشته علمی را در خانه های خویش قرار داده و از آن نگهداری کنند «2».

ابن بصیر می گوید: از امام صادق (ع) شنیدم که می فرمودند: «برای نگارش [حقایق دینی] دست به

(1). کنزالعمال: 01/ 542 و 942.

(2). کنزالعمال: 01/ 752.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 8

کار گردید؛ زیرا شما نمی توانید این حقایق را (ره) جز از طریق نگارش آن (ره) در خاطر خود حفظ نموده و از آن نگاهبانی کنید. «1»

پیامبر اکرم (ص) می فرماید:

«هنگامی که مؤمنی از دنیا می رود حتی اگر يك برگ نوشته از علم خود باقی بگذارد، این برگ بصورت پوشش و حفاظی میان او و میان آتش جهنم خواهد بود، و خداوند متعال در برابر هر حرفی که در آن نگارش یافته است، شهری گسترده تر از دنیا و آنچه در آن است به وی عطا می کند.» «2»

این مطالب گوشه ای از ارزش علم، عالم و علم اندوزی و نگارش علوم از دیدگاه اهل بیت:

(1). اکتبوا فانکم لا تحفظون حتی تکتبوا.

(2) إن المؤمن اذا مات و ترك ورقه واحده عليها علم، كانت الورقه سترأفهما بينه و بين النار و أعطاه الله تعالى بكل حرف مدینه أوسع من الدنيا و ما فيها. منیه‌المريد: 143.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 9

می‌باشد. در این باب مطالب آنچنان گسترده است که اگر بخواهیم تمام آن را ذکر کنیم مثنوی هفتاد من خواهد شد؛ تنها برای تکمیل این بحث شکل تدوین یکی از مشهورترین کتب دینی و منابع علمی شیعه را که بر اساس آیات و روایات تنظیم شده است یعنی کتاب اصول کافی را نقل می‌نمائیم.

ارزش علم از دیدگاه یکی از مهمترین کتب شیعه

مرحوم ثقه الاسلام کلینی (ره) که خود بیست سال از عمر شریف خویش را با تلاش طاقت‌فرسا در راه تألیف کتاب «الکافی» گذرانده است در مقدمه کتاب ارزشمند خود به بحث پیرامون اهمیت تحصیل علم و آگاهی و لزوم ترویج آن از نظر دین می‌پردازد. باید توجه داشت که تفاوت انسان و حیوان به همین علم و آگاهی بستگی دارد. اسلام، جهل و نادانی را به هیچ عنوان جایز نمی‌داند اگر جهالت و نادانی جایز بود هیچ تکلیفی در عالم برای بشر ایجاد نمی‌شد کتابی بر پیغمبری فرود نمی‌آمد و هیچ يك از انبیاء به نبوت برانگیخته نمی‌شدند،

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 10

پس باید بگوییم که فلسفه دین و نبوت بیرون آوردن بشر از جهل و نادانی است و این مقام جز با کسب علم حاصل نمی‌شود این منطق دین خداست. دین خدا در ابتدا انسان را به خردورزی و فرزاندگی و داشتن شخصیت عقلی فرا می‌خواند و مردمان را به کار عقلی و تفکر دعوت می‌کند لذا این همه ارزش به دانش در دین خدا داده شده است. برای آنکه گوشه‌ای از اهمیت علم، عالم و صاحبان کتب و اندیشه‌های دینی و دیگر اندیشمندان بیان شود تنها به برخی از عناوین کتاب الکافی در باب فضل علم و دانش اشاره می‌نمائیم که در هر باب روایات مختلفی بیان شده است:

باب اهمیت علم و وجوب طلب آن و ترغیب بر آن.

باب تعریف علم و برتری عالمان.

باب ثواب عالمان (آنان که دانش اندوخته‌اند) و متعلمان (آنان که در حال دانش اندوزیند).

باب چگونگی حال عالمان و دانایان.

باب مقام عالمان و دانشمندان.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 11

باب زیان فقدان عالمان و دانایان.

باب ارج نشست و برخاست و گفتگو با عالمان و دانشمندان.

باب اهمیت پرسش از دانایان و گفتگو با آنان.

باب ترغیب به یاد دادن و آموختن دانش و علم به همگان.

باب نکوهش ندانسته‌گویی.

باب نکوهش کردار غیر مبتنی بر علم و دانایی.

باب لزوم به کار بستن علم و دانایی.

باب مسئولیت دامنه‌دار عالمان و دانایان.

باب اهمیت کتاب و نقل علم و فضیلت نوشتن علم و نگهداری و استناد به کتاب.

آنگاه پس از پایان دادن به این بابها و مسایل بسیاری که در آنها آمده است، به باب «توحید» می‌رسد.

از اینجا می‌توان تصویری مختصر به دست آورد از نظام تربیتی اسلام: شروع از خرد و شناخت عنصر تعقل و بکار گرفتن آن، آنگاه پرداختن به علم و دانایی و آگاهی، آنگاه خداشناسی از روی بصیرت،

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 12

سپس شناخت رهبر (کتاب الحُجَّة)، و پس از تحصیل شناخت صحیح وارد شدن به صحنه حیات.

و این همه ارزش علم، جز با کتابت و نگارش محفوظ نمی ماند.

کتاب عنصری است که بوسیله قلم بوجود می آید، قلمی را که اگر در دست انسان مثبت باشد خدا به آن سوگند می خورد «1» خداوند تبارک و تعالی انبیاء و ائمه را نسبت به سایر بشر در مقامی بالاتر و والاتر قرار داده است و پس از ایشان اصناف مردم به حسب فعالیتها و خدماتشان هر کدام دارای ارزشی می باشد.

البته تمامی مردم در پیشگاه عدل الهی ابتداءً مساوی می باشند ولیکن اعمال و رفتار آنها ارزش می بخشد در بین اصحاب صناعات و دسته های مختلف مردم، عالمان صاحبان کتاب دارای ارزشی ویژه می باشند.

(1). ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ* ن، سوگند به قلم و آنچه می نویسند قلم: 1

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 13

لذا مقام آنان پس از انبیای الهی و ائمه: بالاترین جایگاه است چرا که انسانها به واسطه علوم و تألیفات آنان امورشان را تنظیم و روحيات و ملکات اخلاقیشان را تکمیل می نمایند. به واسطه اندیشه های آنان و تألیفات آنان شهرها آباد می گردد و انسانها از گمراهی نجات پیدا می کنند و تمام صنوف مردم محتاج صاحبان اندیشه و تألیف کتاب و نشر علم توسط آنان می باشند.

انواع کتابها

اشاره شد که در فرهنگ دینی ما توصیه زیادی به ثبت و نگارش مطلق علم شده است اما آیا این دلیلی است بر اینکه هر کتابی خواندنی است؟ و یا ارزش صرف وقت جهت مطالعه آن را دارد؟ به طور کلی کتاب بر 2 قسم است:

(ره) (ره) کتب حاوی مطالب منفی:

برخی از کتب و نوشته ها حاوی مطالب خیالی و پوچ و بی اساس و باطل می باشد و در جهت تحریب

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 14

اخلاق و انسانیت تألیف شده است.

نگارندگان آن کتب بدون رعایت تقوای الهی و بدون توجه به شئون بشری با تألیفات و اندیشه‌های خود، بشر را از مسیر حقیقی و درک کمالات و فیوضات جدا کرده و به وادی ضلالت و گمراهی می‌کشاند.

اسلام از این دسته از کتب به عنوان کتب «ضالّه» (ره) گمراه کننده (ره) نام می‌برد و خواندن و خرید و فروش و نگهداری آن را حرام می‌داند.

در این باب فقهای عظیم‌الشأن مباحث پربار از لحاظ فقهی مطرح کرده‌اند، البته تنها در يك صورت و آن هم برای پاسخگویی به اباطیل آنان مطالعه این کتب برای متخصصین بلامانع است.

اگر این گونه مؤلفین از نوشتن این گونه کتابها امتناع می‌کردند، باطل این مقدار گسترش نمی‌یافت و بشر تا این حد گمراه نمی‌شد. چه انسانهایی که در طول تاریخ با شبهه افکنی این گونه کتب، از مسیر حق خارج شده‌اند و کسانی که در نشر و تنظیم این کتب دخالتی دارند در معصیت تمامی

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 15

گمراهان که به این وسیله گمراه شده‌اند شريك می‌باشند. اینان با این گونه کتب، میدان جولان باطل را گسترده کرده‌اند و ظلم عظیمی به خود و بشریت نموده‌اند.

2 (ره) کتب حاوی مطالب مثبت:

کتابهایی که جهت رشد انسان در زمینه‌های مختلف فردی و اجتماعی و علوم مختلف تألیف شده است از کتب مثبت و دارای ارزش مطالعه و صرف وقت به شمار می‌آید چه آن دسته از علوم که مورد نیاز زندگی مادی بشر و چه آن دسته از علوم که مورد نیاز زندگی معنوی بشر است و در جهت رشد انسان و تربیت و تکامل او و ساختن بنای تمدن و شخصیت او می‌باشد.

این گونه کتابها است که این همه پیرامون آن تعریف و تمجید در منابع اسلامی نقل شده است و حضرت امیرالمؤمنین (ع) این گونه کتب را باغهای علما نامگذاری فرموده است که: «الکُتُبُ بساتین»

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 16

الْعُلَمَاءُ «1»: «کتابها باغهای اندیشمندان است».

کتاب مثبت وسیله‌ای برای هدایت

کتابهای مثبت اسلامی عالی‌ترین مبین فرهنگ وحی و زحمات انبیاء و امامان: در همه دوره‌ها و اعصار بوده و بیشترین ثواب ویژه مؤلفان آن است چون عبادتی بزرگ از طریق هدایت و ارشاد مردم و رساندن آنها به عالی‌ترین درجات انسانی و انتقال علوم الهی و معنوی به مردمان و حفظ و حراست از کلام گهربار ائمه معصومین: انجام داده‌اند.

رسول اکرم (ص) در باب هدایت يك انسان به امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید:

«لَا يَهْدِي اللَّهُ عَلَى يَرِيكَ رَجُلًا خَيْرٌ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ أَوْ غُرُبَتْ» «2». «اگر خداوند به دست تو يك نفر را هدایت کند بهتر است از آنچه خورشید

(1). غررالحکم 94:، حدیث 192.

(2). مکشاه الأنوار: 701

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 17

بر آن طلوع یا غروب می‌کند».

هدایت الهی که توسط تألیفات گرانقدر مؤلفین شامل حال بشر می‌شود باب خیر عظیمی است که از این خیر دائماً صاحبان تألیف بهره‌مند می‌شوند و بر انسان نیز واجب است که غیر از آموختن لازمه‌های زندگی مادی، به تحقیق در امور معنوی و استفاده از مبانی دینی نیز بنماید.

حضرت امیرالمؤمنین (ع) خطبه‌ای دارند که در این خطبه می‌فرمایند: خداوند متعال با کتابهایی که از جانب خود نازل کرده است و در این کتابها دلایل آشکار خود را بیان فرموده و آیات خود را در این کتابها قرار داده هیچ عذری برای کسی در قیامت نسبت به برشکستگی معنوی برای این چند روز دنیا باقی نگذاشته است وجود این همه حجت، انسان نمی‌تواند خود را از دایره هدایت الهی محروم بدارد.

ارزشمندترین کتب هستی

کتابی که حضرت حق برای هدایت انسان قرار داده و خود نویسنده این کتب می‌باشد سه کتاب است:

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 18

(ره) (ره) کتاب تشریع:

یکی از کتابی که حضرت حق خود مؤلف آن است مجموعه کتب آسمانی است که از جانب خدای متعال به وسیله انبیای اولوالعزم برای هدایت بشر و الگوگیری انسانها و دانستن طریقه صحیح زندگی در دنیا و مهیا شدن و بار بستن برای سفری عظیم و بهره‌برداری از آثار استفاده مثبت از این کتب مقدس در آخرت نازل فرموده است.

مهمترین کتب آسمانی قرآن کریم است که توسط آخرین پیامبر حضرت رسول اکرم (ص) فرو فرستاده است. کتابی که مایه هدایت انسانها و نزول رحمت مادی و معنوی است:

«هدی و رحمة للمؤمنین».

انسانهایی که می‌خواهند در طریق سعادت ابری واقع شوند باید قرآن بیاموزند و آن را تلاوت کنند و برای درک معانی آن از محضر ائمه اطهار: کسب فیض کنند به همین دلیل در روایات اسلام ثواب بسیار زیادی برای خواندن قرآن بیان شده است که ثواب خواندن هیچ کتابی به آن نمی‌رسد.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 19

امام صادق (ع) ارزش خانه‌ای که در آن تلاوت قرآن می‌شود را چنین بیان کرده‌اند: «خانه انسان مسلمانی در آن تلاوت قرآن نماید مانند ستاره درخشان که زمینیان می‌بینند برای آسمانیان جلوه می‌کند». «1»

و پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «خانه‌ای که در آن قرآن زیاد تلاوت شود خیر و برکت آن زیاد خواهد شد و همانگونه که ستارگان آسمان برای زمینیان نورافشانی می‌کنند آن خانه برای آسمانیان نورافشانی خواهد کرد». «2»

وقتی آثار تلاوت قرآن در خانه‌ای به این حد باشد آیا می‌توان تصور نمود که ارزش تلاوت آن برای افراد به چه مقدار خواهد بود؟ آیا شایسته است که این کتاب با عظمت که مهمترین و با ارزشترین کتابها محسوب می‌شود به گوشه خانه‌ها و کتابخانه‌ها و مساجد و ... کشانده شود و فقط به عنوان يك نماد و یا سمبل مسلمانی از آن استفاده

(1). الکافی: 016 / 2، حدیث 2.

(2). الکافی: 016 / 2، حدیث 1.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 20

شود؟.

2 (ره) کتاب آفاق:

کتاب آفاق، نظام عظیم آفرینش و هستی است که در مقام اراده حضرت حق لباس خلق بر تن کرده و جلوه‌گری می‌نماید.

آسمانها و کهکشانهای آن، ستارگان و سیارات و عجائب شگفت‌آور آفرینش آن (ره) که خود کتابی عظیمی است (ره) بخشی از این تألیف زیبای خداوندی است و در هر يك از این مخلوقات، عجائبی است که خود دنیای عظیمی می‌باشد و در این مقال تنها به این مسأله اکتفا می‌شود که:

شنیدستم که هر کوکب جهانی است

ج (ره) (ره) داگانه زم (ره) ین و آسمانی است

زم (ره) (ره) ین در جن (ره) (ره) ب ای (ره) ن اف (ره) لاک می (ره) (ره) نا

چ (ره) (ره) و خش (ره) خاشی بود در قعر دریا

3 (ره) کتاب انفس:

کتاب انفس کارگاه وجود انسانی است که خداوند در این کتاب آیات و نشانه‌های خود را تألیف نموده است کتابی که خداوند درباره آن می‌فرماید:

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 21

«سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ». «1»

«به زودی نشانه‌های خود را در کرانه‌ها و اطراف جهان و در نفوس خودشان به آنان نشان خواهیم داد تا برای آنان روشن شود که بی‌تردید او حق است».

خداوند تبارک و تعالی با قلم صنع خود کتاب وجود انسان را تألیف نمود و در این تألیف گرانمایه گوهر اختیار را برای کسب کمالات قرار داد تا انسان به آن مقامی نایل شود که حتی ملائکه توانایی نیل به آن مقام را ندارد.

آری! اگر انسان کتاب وجود را آنچنانکه او نوشته است مورد دقت قرار دهد اسرار الهی برای او منکشف خواهد شد و حضرت امیرالمؤمنین (ع) در این زمینه فرمودند:

(1). فصَّلَتْ: 53

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 22

أَتِ (ره) (ره) زعم أنك ج (ره) رم ص (ره) غیر

وفيك انطوى العالم الاكب (ره) ر

وانت الكتاب ال (ره) مب (ره) ين الذی

ب (ره) (ره) (ره) اح (ره) رفه ی (ره) (ره) ظهر المضمهر

«آیا گمان می کنی که تو جسم کوچکی هستی در حالی که خداوند در وجود تو عالمی بزرگ را قرار داده است تو آن کتاب آشکاری هستی که با حروفش پنهانی آشکار می گردد».

این سه کتاب مانند سایر کتابها با حرکت زمان و رشد دانش در آیاتش تغییری پیدا نمی شود و از راه این سه کتاب است که انسان به توحید و جهان بینی مثبت و انسان شناسی و عناصر سازنده انسانیت و آینده جهان به ویژه عالم پس از مرگ و بسیاری از حقایق نایل می شود و عالم به این سه کتاب چون ائمه اطهار: و عالمان ربانی در رأس همه عالمان و دانشمندان است و چراغ راه انسانها می باشد.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 23

مشکلات تحصیل علم در گذشته

انسانی که ارزش خود را بداند و توجه نماید که او

موجودی نیست که عمر خود را به بطالت بگذراند و به وادی هلاکت و نابودی به واسطه ارتکاب گناهان کوچک و بزرگ بیفتد، تمام مشکلات را به جان می خرد تا به هر وسیله ممکن به داروهای شفابخش جان خویش دست یابد و کلامی ناب را از طبیبان حاذق دریافت نماید و بر زخم جان و قلب و روح خویش نماید.

اما امروزه با وجود کتابخانه های متعدد و یا آنچه امروزه جایگزین کتاب شده و در عصر ارتباطات بسیاری هستند که زحمت ارتباط بسیار ساده با کتاب و یا اهل علم را به خود نداده و با بی توجهی به مسائل دینی و الهی شقاوت را بر سعادت ترجیح می دهند. با نگاهی به گذشته و مطالعه احوال گذشتگان و کیفیت ارتباطات و چگونگی دسترسی به علوم و معارف الهی شاید توجه و دقت بیشتری به این حقیقت شود. آنان که انواع اقسام خطرات را به جان می خریدند تا بتوانند سعادت دنیا و آخرت خود را تأمین نمایند. به گوشه ای از این حقایق دقت فرمائید.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 24

حکایت یکی از شیعیان امام هادی (ع)

یکی از ارادتمندان وجود مبارك حضرت هادی (ع) به نام صقر بن ابی دُلف نقل می کند:

زمانی که متوکل عباسی حضرت امام هادی (ع) را ظالمانه به شهر سامرا آورد و حضرت را حبس کرد خیلی علاقه مند شدم که در ایام زندانی بودن حضرت، خبری از وجود مبارك آن امام بزرگوار بگیرم. به دفتر رئیس زندان رفتم او من را می شناخت از من سوال کرد: برای چه اینجا آمدی؟ گفتم: آمدم شما را ببینم، ساعتی با شما بشینم و گفتگو کنم. فکرم این بود که در دفتر رئیس زندان بالاخره بشود خبری از وجود حضرت هادی (ع) گرفت اتاق و دفتر رئیس زندان جمعیت نشسته بود، جمعیت که رفت، خلوت شد من ماندم و رئیس زندان دوباره پرسید: برای چه اینجا آمده ای؟ چه کار داری؟ گفتم: که آمدم شما را ببینم و با شما صحبت کنم.

گفت: نه، تو آمده ای تا مولای خود را ببینی و به قصد دیدن من نیامده ای. چون تا وقتی که مولای تو

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 25

اینجا زندان نبود به دیدن من نمی آمدی. گفتم: من مولایم متوکل عباسی است.

زندانبان گفت: متوکلی که ناحق است اما امام هادی (ع) مولای برحق تو و من است تو فکر کردی که من رئیس زندان متوکل هستم و بی معرفت و بی رابطه نسبت به اهل بیت: می باشم و با بودن حضرت هادی: من دیگری را به ولایت و مولویت قبول دارم؟

زندانبان گفت: صبر کن، یکی از مقامات دولتی نزد مولای ماست بیرون بیاید من تو را خدمت حضرت (ع) می فرستم تا چهره مبارکشان را زیارت کنی و اگر حرفی هم داری با حضرت بزنی.

این کارها جان کف دست گرفتن بود آن هم زمان متوکل اگر می فهمیدند که اینها شیعه هستند با امام برحق رابطه دارند قطعه قطعه شان می کردند.

کودکی را صدا کرد، که ظاهراً فرزند خود او بوده، گفت: دست ایشان را بگیر و نزد این زندانی ببر. وقتی من وارد اتاق شدم دیدم حضرت امام هادی (ع) بر حصیر کهنه ای و قبری نیز داخل حفر شده است.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 26

معلوم بود که متوکل دستور داده که اتاق کوچک باشد، و لوازمی نداشته باشد و قبرش را هم بکنید تا حکمش را بدهند. تا چشمم به قبر افتاد نتوانستم خودم را نگه دارم، حضرت (ع) مرا دلداری دادند فرمودند: یقین بدان که از اینها آسیبی به من نخواهد رسید به این قبر نگاه نکن.

گفتم: یابن رسول الله! حالا که پروردگار به من توفیق داد، شما را زیارت کردم دلم می خواهد حدیثی را که از وجود مبارك رسول خدا (ص) نقل می کنند من برای شما بخوانم و شما برای من معنی کنید چون من معنی آن را نمی فهمم؟ فرمودند آن حدیث چیست؟ گفتم: از قول جدتان پیامبر نقل می کنم که فرمودند: «لَا تُعَادُوا الْأَيَّامَ فَتُعَادِيَكُمْ».

«با روزها دشمنی نکنید که در این صورت روزها با شما دشمنی خواهند کرد».

حضرت روایت را چنین معنا کردند که: «روزها تا زمانی که آسمانها و زمین پابرجاست ما اهل بیت هستیم و شنبه نام رسول خداست و یکشنبه کنایه از امیرالمؤمنین (ع) است و دوشنبه کنایه از حسن و

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 27

حسین 8 است و سه شنبه کنایه از علی بن الحسین (ع) و محمد بن علی (ع) و جعفر بن محمد (ع) است و چهارشنبه کنایه از موسی بن جعفر (ع) و علی بن موسی (ع) و محمد بن علی (ع) و من است و پنجشنبه کنایه از فرزندان حسن بن علی (ع) است و جمعه کنایه از فرزند فرزندان (امام زمان) است ... و این معنی ایام است که نباید در دنیا با آنان دشمنی کنی که در صورت دشمنی در آخرت با تو دشمنی خواهند کرد».

و در آخر امام (ع) فرمودند:

«خدا حافظی کن و برو که امنیتی برای تو نیست». «1»

این يك اتمام حجت است که نمونه اش در تاریخ بشر کم نبوده است که می شود انسان در يك محیط فاسد، و آلوده و شیطانی قرار بگیرد و حتی شغلی هم از طرف مفسدان و شیاطین داشته باشد ولی بنده خدا باشد.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 28

نمونه‌هایی دیگر

تنها این زندانبان نبود که در خلوت دفتر زندان به صَقَرین اَبی دُلَف می گوید مولای برحق امام هادی (ع) است، بلکه افراد زیادی در تاریخ پیدا می شوند که با وجود اینکه در دستگاه حکومت ظالم بودند حق را می شناختند و به او معرفت داشته و پیرو دستورات الهی بودند. فاسد که نمی تواند عهده دار مقام مولویت بر عباد خدا باشد.

«الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ». «1»: «پیامبر، نسبت به مؤمنان از خودشان اولی و سزاوارتر است»

ولایت از آن پاکان عالم و انبیاء خدا و ائمه طاهرین: و فقهای واجد شرایط الهی و اسلامی است.

در سوره مومن خداوند داستان شخصی را بیان می کند که از کارمندان عالی رتبه دربار فرعون بود و در پنهان، صادقانه به موسی بن عمران (ع) ایمان آورده بود.

(1). احزاب: 6

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 29

البته اینان از طرف اولیای الهی مجاز بودند که در این دستگاهها وارد شوند.

در کتابهای ما موجود است که وجود مبارك حضرت سکینه 3 بیش از هفتاد سال عمر کردند تا اواخر حکومت بنی امیه زنده بودند و با خیلی از زنانی که شوهرانشان دست اندرکار حکومت بودند ارتباط داشتند دیدن ایشان می آمدند و پای درس ایشان شرکت می کردند و ایشان را به مهمانی دعوت می کردند و این بزرگوار از طرف زنان وابسته به حکومت خیلی

کارها را توانستند جلوگیری کنند و در مقابل بنی امیه ایستادگی کردند. فردای قیامت يك عده‌ای از این گونه چهره‌ها بر دیگران حجتند بر کسانی که نه قدرت و نه محیط آنها را داشتند. اینان با وجود فساد زیاد دستگاه‌های حکومتی خود را نمی‌باختند و دین خود را از دست نمی‌دادند.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 30

مطالعه کتاب و تبدیل ندانسته‌ها به دانسته‌ها

چقدر خوب است که انسان ندانسته‌ها را با اهل

حقیقت تبدیل به دانسته‌ها کند. چون ندانسته‌های ما عدد ندارد ولی دانسته‌های ما محدود است. ما چقدر می‌دانیم؟ ما نباید هیچ وقت به دانسته‌های خود قناعت کنیم. انسان در مقابل خود و خدای خود مسئول است، ظرف زمانی عمر را نباید به بیهودگی گذراند، انسان باید عمر خود را صرف دانش‌اندوزی و علم‌اندوزی بنماید و فرصتی را که خدا به او داده خرج مطالعه و پژوهش کند و در حدّ علم خود کتاب بخواند و تحقیق کند و کتب ارزشمند دینی را مطالعه نماید و عمر را در راه کسب معرفت صرف نماید.

مطالعه کتاب و جلوگیری از تضييع عمر

باید به کتابهای مختلف دینی و اسلامی روی آورد. کتاب‌های بسیاری نوشته شده و این تألیفات گرانمایه نیاز هر مقطع سنی را مرتفع می‌کند. تاریخ پیغمبر اکرم (ص)، تاریخ انبیاء، تاریخ ائمه، تاریخ اولیاء، تاریخ بزرگان دین، تاریخ شخصیت‌های انسانی و مطالعه کتب ارزشمندی که پیرامون حیات مادی

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 31

و معنوی و جسمی و روحی انسان نگاشته شده است. عمر را نباید ضایع کرد که اگر این مسئله اتفاق بیافتد انسان روز قیامت مسئول است. مطالعه کردن در حال و در تصحیح اندیشه و فکر اخلاق انسان اثر دارد.

مرحوم آیت الله العظمی بروجردی (ره) ظاهراً 88 سالشان بود که از دنیا رفتند. یکی از فرمایشان زیبای، پرقیمت ایشان این بوده است که در اواخر عمرشان به یکی از علمای بزرگ فرموده بودند که خدا را شکر می‌کنم که يك ساعت عمر 88 ساله‌ام را ضایع نکرده‌ام. چه سرمایه‌ای بالاتر از عمر است؟ چه مایه‌ای بالاتر از عمر است؟

«وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ». «1»: «سوگند به عصر [ظهور پیامبر اسلام (ص)] بی‌تردید انسان در زیان کاری بزرگی است.»

(1). عصر: 1 و 2

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 32

همه درون چاه خسارت هستند. چه عمل صالحی بالاتر از این است که انسان به دانایی خود بیافزاید.

به هر جهت استفاده از عمر از واجبات الهی است و در ساحل اندیشه‌های بزرگان و اهل بیت: و در پای سخن کتاب نشستن، بالاترین بهره‌وری از عمر می‌باشد.

سخن گفتن پیرامون کتاب دلیل آوردن برای آفتاب است و برای ما ایرانیان که دو تمدن بزرگ جهانی یعنی تمدن ایرانی، ایرانیت و ملیت کشور گرانه‌های خود و تمدن دین یعنی اسلام عزیز را داریم باید کتاب و کتابخانه ارزش ویژه‌ای داشته باشند چرا که میدانیم تمدن و فرهنگ هر قوم مبتنی بر کتاب است و زیبا آنجاست که مذهب ما نیز بر کتاب استوار است این مذهب معجزه‌اش کتاب است و نخستین پیغامش این است:

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 33

«اقْرَأْ» «1»: «بخوان»

سپس اولین ستایش که از خدای متعال می‌شود.

«رَبُّكَ الْأَكْرَمُ» «پروردگارت کریم‌ترین [کریمان] است»

است، چرا او را گرامی ترین می نامند که:

«الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» «همان که به وسیله قلم آموخت»

پروردگار تو کسی که تو را بوسیله قلم تعلیم می دهد و آنچه را که انسان نمی داند و باید بداند را به او می آموزاند.

(1). **** بخوان به نام پروردگارت که [همه آفریده ها را] آفریده؛ [همانکه] انسان را از علق به وجود آورد. بخوان در حالی که پروردگار تکریم ترین [کریمان] است. همان که به وسیله قلم آموخت، [و] به انسان آنچه را نمی دانست تعلیم داد علق

5-1

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 34

سخن پایانی

برای ما کتاب، يك مربی بزرگ می باشد و در پرتو این مربی است که انسان حقیقت فراموش شده خود را باز می یابد و توجه و بکارگیری صحیح آن موجب شناخت خویش و شناخت حقایق عالم می شود.

آنچه در عالم، غیر از معرفت و کسب معرفت است همه بلهوسی و تاریکی و جهل است چرا که فرزندان تنها ماندگاران عالم هستند و فرزانه کسی است که از عالم فانی و دنیای مادی گذشته و روی دل به چهره آخرت کرده است و در کسب معرفت از مرداب گمراهی به بستان هدایت قدم گذاشته است.

ارزش کتاب و کتابخوانی، ص: 35

حال دنیا را پرسیدم من از فرزانه‌ای گ (ره) (ره) فت: ی (ره) اخواییست، یا وهمیاست یا افسانه‌ایگفتمش: احوال عمر ای
دل بگو با ما که چیست؟ گفت: یا برقی است یا شمعی است یا پروانه‌ایگفتمش: اینان که می‌بینند چون دل
بسته‌اندگفت: یا کورند یا مستند یا دیوانه‌ای